სიმონ ტაკაშვილი*

დელიქტური ვალდებულებების საკანონმდებლო მოწესრიგება ქართულ საერთაშორისო კერძო სამართალში

შესავალი

თანამედროვე საერთაშორისო კერძო სამართალში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ზიანის მიყენების შედეგად წარმოშობილ დელიქტურ ვალდებულებებს, რომელიც თანამედროვე კერძო სამართალში თავისუფლების შეზღუდვის ერთ-ერთი მაგალითია.[1] სწორედ ამიტომ განვითარებული ქვეყნების უმრავლესობა დელიქტის საფუძველზე წარმოშობილი ურთიერთობების საკანონმდებლო მოწესრიგებას განსაკუთრებულ ადგილს უთმობს. ამ მხრივ, არც ქართული კერძო სამართალია გამონაკლისი. სწორედ დელიქტების სამართლებრივ მოწესრიგებას ეხება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 992-1008-ე მუხლები და `საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ~ (შემდგომში სკს) საქართველოს კანონის 42-ე მუხლი. გარდა სამოქალაქო კოდექსებში გათვალისწინებული დელიქტური ვალდებულებების მომწესრიგებელი ნორმებისა, დემოკრატიული და განვითარებული ქვეყნები საკუთარი და სხვა ქვეყნის მოქალაქეებისა თუ ორგანიზაციების სამართლებრივი უფლებების დაცვის მიზნით ქმნიან `კოლიზიურ ნორმებს.~ ამ ნორმებით განისაზღვრება შიდასახელმწიფოებრივი ანუ ეროვნული კანონმდებლობა უნდა იქნას გამოყენებული თუ უცხო სახელმწიფოს შესაბამისი ურთიერთობის მომწესრიგებელი სამართალი. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართლის შესწავლა საკუთარი სამართლის ინსტიტუტების გასაანალიზებლად. ნაშრომის უპირატეს მიზანს სწორედ საზღვარგარეთის განვითარებული ქვეყნებისა და ქართული საერთაშორისო კერძო სამართლის მიერ შემოთავაზებული ნორმის ანალიზი წარმოადგენს.

1. დელიქტის ცნება

სამოქალაქო სამართლის მეცნიერებაში პასუხისმგებლობის სახეებად დაყოფა სხვადასხვა კრიტერიუმით ხდება. პასუხისმგებლობის წარმოშობის საფუძვლების მიხედვით განასხვავებენ სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობას.[2] არასახელშეკრულებო ურთიერთობის საფუძველზე

---

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მაგისტრატურის II სემესტრის სტუდენტი.

[1]იხ., ჭანტურია ლადო: სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბილისი, 2011, 89.

[2]იხ., სუხიტაშვილი დავით, სუხიტაშვილი თეა: სახელშეკრულებო და დელიქტური პასუხისმგებლობის სარჩელების კონკურენცია, ჟურნ., `მართლმსაჯულება და კანონი,~ #3 (30)'11, 62.

წარმოშობილ ზიანს დელიქტი ეწოდება. `არასახელშეკრულებოდ ითვლება ზიანი, რომელიც მიყენებულია ისეთი დარღვევის შედეგად, როდესაც მხარეები არ იმყოფებოდნენ ვალდებულებით ურთიერთობაში.~[3] `ამ შემთხვევაში ზიანი დგება იმ საკანონმდებლო ნორმების დარღვევით, რომელთა შესრულებით უზრუნველყოფილია პირთა ქონებრივი და არაქონებრივი ინტერესების (საკუთრების უფლება, პატივი, ღირსება, ჯანმრთელობა და ა.შ.) დაცვა.~[4] დელიქტის ზოგადი ცნება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლშია მოცემული.[5] `აღნიშნული მუხლის დისპოზიციიდან ჩანს, რომ სამოქალაქო კოდექსი არ განსაზღვრავს ზუსტად იმ სიკეთეებს, რომელთა ხელყოფითაც შეიძლება პირს მიადგეს ზიანი.~[6] განსხვავებული მოწესრიგებაა გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 823-ე პარაგრაფში,[7] რომლის სამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე იკვეთება, რომ იგი უფრო აკონკრეტებს იმ სამართლებრივ სიკეთეებს, რომელთა ხელყოფაც შესაბამის სამართლებრივ შედეგებს იწვევს.

მნიშვნელოვანია თავად ზიანის ცნების განმარტება. აღიარებულია, რომ ზიანი სამოქალაქო სამართალში არის ფიზიკური და იურიდიული პირის უფლების ან კეთილდღეობის დამცირება, განადგურება.[8] ჰოლანდიის სამოქალაქო კოდექსში დელიქტის ზოგადი წესის განმარტებას^6:12 მუხლის პირველ ნაწილში ვხვდებით.[9] ქართული კანონმდებლობის მიხედვით, დაზარალებულმა პირმა _ მოსარჩელემ სასამართლოს წინაშე უნდა დაადასტუროს ხუთი პირობის არსებობა: უპირველეს ყოვლისა, სამართალდამრღვევის ქმედება უნდა იყოს კანონსაწინააღმდეგო; მეორე _ კანონდამრღვევის ქმედება გაუფრთხილებლობით მაინც უნდა იყოს ჩადენილი; მესამე _ ქმედება სამართალდამრღვევს უნდა მიეწერებოდეს; მეოთხე _ მოპასუხემ უნდა განიცადოს ზიანი; მეხუთე _ ზიანი სამართალდამრღვევის ქმედებით უნდა

---

[3] *ჩიკვაშვილი შალვა: საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი IV, მე-2 ნაწილი, გამომცემლობა `სამართალი,~ თბილისი, 379.*

[4] *ჩიტოშვილი თამარ: დელიქტი და დელიქტურ ვალდებულებათა ზოგიერთი სამართლებრივი ასპექტები, ჟურნალი "მართლმსაჯულება" # 1, თბილისი, 2008, 49.*

[5] აღნიშნული მუხლის თანახმად: `პირი, რომელიც სხვა პირს მართლსაწინააღმდეგო, განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიაყენებს ზიანს ვალდებულია აუნაზღაუროს მას ეს ზიანი.~

[6] *ციპელიუსი რაინჰოლდ: იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, მეათე გადამუშავებული გამოცემა, მიუნხენი, 2006, 34.*

[7] აღნიშნული პარაგრაფის თანახმად: `პირი, რომელიც განზრახ ან გაუფრთხილებლობით აყენებს ზიანს სხვა პირის სიცოცხლეს, სხეულს, ჯანმრთელობას, თავისუფლებას, საკუთრების უფლებას ან სხვა უფლებას, ვალდებულია აუნაზღაუროს ამ პირს, ამ მოქმედებით გამოწვეული ზიანი~.

[8] იხ., ჩიკვაშვილი შალვა: საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი IV, მე-2 ნაწილი, გამომცემლობა `სამართალი,~ თბილისი, 378.

[9] ამ მუხლის, თანახმად `პიროვნებას, რომლის მიმართ ჩაიდინეს უკანონო ქმედება, შეუძლია მოითხოვოს მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.~

იყოს განპირობებული.[10] დელიქტური ქმედება არის პირის მიერ სხვა პირისათვის მართლსაწინააღმდეგო განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიყენებული ზიანი.[11] ე.ი. თუ არ არსებობს ზიანი, მაშინ არ არსებობს დელიქტური ვალდებულება. ამასთან, ზიანი მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედებით უნდა იყოს მიყენებული. იურიდიულ ლიტერატურასა და პრაქტიკაში გავრცელებული შეხედულების თანახმად, ზიანი ზიანის მიმყენებელმა სრულად უნდა აანაზღაუროს. ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებულმა პირმა უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლი). აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარეობს, რომ ზიანი უნდა ანაზღაურდეს ნატურით, ხოლო, თუ ეს შეუძლებელია, დაზარალებულს მიეცემა ფულადი ანაზღაურება. ნათელია, რომ დელიქტური სამართალი მოწოდებულია მოქალაქეთა ინტერესების შელახვით მიყენებული ზიანის სამართლიანი კომპენსაციის პრაქტიკა განახორციელოს.[12]

2. დელიქტების სამართლებრივი მოწესრიგება საერთაშორისო კერძო სამართალში

`სხვადასხვა ქვეყნის სამოქალაქო კანონმდებლობით ზიანის ანაზღაურების საფუძვლები და ოდენობა შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს. ამიტომ პრაქტიკული მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ რომელი ქვეყნის სამართალი უნდა იქნას გამოყენებული ზიანის მიყენების შემთხვევაში.~[13] საერთაშორისო კერძო სამართლის დელიქტები საერთაშორისო საჯარო დელიქტებისაგან განსხვავდებიან იმით, რომ ისინი წარმოიშობიან კერძო სამოქალაქოსამართლებრივი არაქონებრივი უფლებების დარღვევისას და არა საჯარო, ძირითადი კონსტიტუციური უფლების ხელყოფისას.[14] მნიშვნელოვანია, ერთიანი უნიფიცირებული აქტების როლიც. ისინი არასახელშეკრულებო ვალდებულებებიდან წარმოშობილ ვალდებულებებს განსაზღვრავს. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია ბრიუსელისა და ლუგანოს კონვენციები, ასევე, 2007 წლის 11 ივლისის ევროპარლამენტისა და ევროკავშირის საბჭოს მიერ მიღებული რეგლამენტი, რომელიც არასახელშეკრულებო ვალდებულებების მიმართაა გამოსაყენებელი და ცნობილია, როგორც რომი II. საგულისხმოა, რომ აღნიშნული რეგლამენტის გამოყენება შეუძლიათ, როგორც ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს, ასევე არაწევრ სახელმწიფოებსაც. `იურიდიულ პრაქტიკასა და თეორიაში უპირატესად გავრცელებულია დელიქტების

[10]ix., *vilemsi huub, Todua mzia*: valdebulebiTi samarTali, `saia~-s gamomcemloba, Tbilisi, 2006, 98.

[11]ix., *gabriCiZe gaga, ToTlaZe levan, TumaniSvili giorgi, turava paata, CaCaniZe eTer:* ganmartebiTi iuridiuli leqsikoni, Tbilisi, 2012, 145.

[12]ix., *kotci haian, cvaigerti konrad:* SedarebiTi samarTalmcodneobis Sesavali kerZo samarTlis sferoSi, tomi II, xelSekruleba, usafuZvlo gamdidreba, deliqti, Tbilisi, 2001, 287.

[13]*liluaSvili Tengiz:* saerTaSoriso kerZo samarTali, Tbilisi, 2001, 91.

[14]ix., *maWaraSvili oTar:* deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, Jurn., `almanaxi,~ 2000, #15.

სამართლებრივი მოწესრიგებისათვის სპეციალური მიმაგრების ფორმულა _ ზიანის მიყენების (დელიქტის) ადგილის კანონი (lex loci deliqti commissii). სადაოდ მიიჩნევა საკითხი, თუ რომელი ქვეყნის სამართალი უნდა იქნას მიჩნეული დელიქტის ადგილად _ ის ადგილი, სადაც მოხდა ზიანის მიყენება, თუ ის ადგილი, სადაც დადგა ზიანი. აღნიშნულთან დაკავშირებით სხვადასხვა ქვეყნის სკს-ის დოქტრინებმა განსხვავებული მოსაზრებები განავითარეს.~[15] საზღვარგარეთ ჩადენილ დელიქტთან მიმართებით საერთაშორისო კერძო სამართლის სპეციფიკურობა მდგომარეობს სწორედ იმაში, რომ განსაზღვრავს, თუ რა უფლებები და მოვალეობები წარმოეშობათ მხარეებს. სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემა სხვადასხვა დროს გამოსაყენებელ სამართალს განსხვავებულად განსაზღვრავდა. ყველაზე გავრცელებული შეხედულების თანახმად, აღიარებულია ზიანის მიყენების ადგილის კანონი ანუ დელიქტის ჩადენის ადგილის კანონი ან Lex fori (სასამართლოს კანონი). სამართლის შემდგომი განვითარებისა და უახლესი შეხედულებიდან გამომდინარე კი, გავრცელდა პრინციპი, რომლის მიხედვითაც, დელიქტების მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნას მასთან მჭიდროდ დაკავშირებული ქვეყნის სამართალი.[16] ზიანის მიყენების ადგილის კანონი მრავალი ქვეყნის სამართლის არჩევანს წარმოადგენს. აღნიშნულ პრინციპს საფრანგეთისა და გერმანიის სამართალი საკანონმდებლო გზით განამტკიცებს.[17] ფრანგული კოლიზიური სამართლის მიხედვით, დომინირებული კოლიზიური მიმაგრების ფორმულად მიიჩნევა ზიანის მიყენების ადგილის კანონი, მაგრამ ფრანგული სასამართლო პრაქტიკა ხშირად აღნიშნულ ცნებაში იმ ადგილსაც მოიაზრებს, სადაც ზიანი დადგა. ამასთან, ფრანგულ სამართალში არ არსებობს ისეთი ნორმები, რომლებიც მხარეებს ანიჭებს შესაძლებლობას თავად აირჩიოს, თუ რომელი ქვეყნის სამართალს მიმართოს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისას.[18]

2.1. ინგლისური საერთაშორისო კერძო სამართალი დელიქტების შესახებ

საერთო სამართლის ქვეყნებში დელიქტური სამართლის განვითარება იწყებოდა რომაული სამართლის დარად, ცალკეული ტიპის დელიქტების გამოცალკევებით.[19] ინგლისურ სამართალში ზიანი შესაძლოა წარმოიშვას, ერთი მხრივ, დანაშაულის ჩადენის შედეგად და მეორე მხრივ, ხელშეკრულების დარღვევის საფუძველზე.

---

[15]ix., *gabisonia zviad:* qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali, meore gadamuSavebuli da damatebuli gamocema, gamomcemloba `meridiani,~ Tbilisi, 2011, 291.
[16]*Cheshire and North`s*, Private International Law, *P.M. North, J.J. Fawcett.* Twelfth edition, London, 1991, 528.
[17]*Dicey and Morris* on the conflict of laws, eleventh edition, under the general editorship of Lawrence Collins, with specialist editors, volume 2, 1359.
[18]H. batiffol.Droit international prive, 4.Aufl., Paris, 1967, S.561. - miTiTebulia *gabisonia zviad:* qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali, meore gadamuSavebuli da damatebuli gamocema, gamomcemloba `meridiani,~ Tbilisi, 2011, 292.
[19]ix., *kotci haian, cvaigerti konrad:* SedarebiTi samarTalmcodneobis Sesavali kerZo samarTlis sferoSi, tomi II, xelSekruleba, usafuZvlo gamdidreba, deliqti, Tbilisi, 2001, 295.

ხელშეკრულების დარღვევა გამომდინარეობს იმ ზოგადი წესების დარღვევიდან, რომლებიც ხელშეკრულებაში მხარეებმა თავად განსაზღვრეს. დელიქტი კი არის სამოქალაქო `სამართალდარღვევა,~ რომელიც დაზარალებულ მხარეს უფლებას ანიჭებს ზიანის მიმყენებლის წინააღმდეგ წარადგინოს სარჩელი სასამართლოში თავისი დარღვეული უფლების დაცვის მიზნით.[20] ინგლისის სამართალი ისტორიულად ძირითადად მხარს უჭერდა სასამართლო ქვეყნის კანონს (lex fori). ინგლისელმა მოსამართლემ ერთ-ერთ საქმეზე (Philips V. Eyre) დაადგინა, რომ სამოქალაქო პასუხისმგებლობისას გამოიყენება ზიანის მიყენების ადგილის სამართალი და ზიანის მიყენების ხასიათს განსაზღვრავს სწორედ აღნიშნული მართლწესრიგი.[21] ამასთან, აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში ნათქვამია, რომ საერთო წესიდან გამომდინარე, როცა ინგლისის სასამართლოში შეაქვთ სარჩელი ზიანის მიყენებასთან დაკავშირებით, ორი ძირითადი პირობა უნდა იყოს დაცული: პირველი, ქმედება ინგლისში ჩადენის შემთხვევაში წინააღმდეგობაში მოვიდოდა ინგლისურ სამართალთან; მეორე, ეს ქმედება უნდა ეწინააღმდეგებოდეს სამართალს, სადაც მოხდა ზიანის მიყენება.[22] ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარეობს, რომ ინგლისის სამართალი გარკვეულწილად ზიანის მიყენების ადგილის კანონს აღიარებს. ამ გადაწყვეტილებიდან ერთი საუკუნის შემდეგ ინგლისის სასამართლომ საბოლოოდ გადაწყვიტა კოლიზიური სამართლის არაერთი მნიშვნელოვანი მიდგომა დელიქტური ვალდებულებების მიმართ და აღნიშნა: მხარეთა ურთიერთობის ცალკეულ საკითხები შეიძლება დაექვემდებაროს იმ ქვეყნის სამართალს, რომელთანაც ამ საკითხთან დაკავშირებით უფრო მჭიდრო კავშირი აქვთ მხარეებს ან თავად ქმედებას. აღნიშნულმა გადაწყვეტილებამ ასახვა პოვა ინგლისურ სტატუტურ სამართალში. `საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ~ დიდი ბრიტანეთის 1995 წლის კანონით დელიქტური ურთიერთობის ძირითად მომწესრიგებელ პრინციპად გერმანული სამართლის მსგავსად ზიანის მიყენების (დელიქტის) ადგილის კანონი (lex loci deliqti commissii) ხდება. მნიშვნელოვანია, რომ ინგლისის სამართალი არ ითვალისწინებს მხარეთა მიერ სამართლის არჩევის შესაძლებლობას.[23] ნათელია, რომ ინგლისურმა სამართალმა მხარეები მთლიანად საკანონმდებლო მოწესრიგების ფარგლებში მოაქცია და არ მისცა დაზარალებულს საშუალება გამოიყენონ ის

---

[20]*Werher F. Ebke and Matthew W. Finkin*, introdaction to German law, kluwer law international, The Hague, London, Boston, 1996, 197.

[21]*Dicey and Morris* on the conflict of laws, eleventh edition, under the general editorship of Lawrence Collins, with specialist editors, volume 2, 1359.

[22]*R. H. Graveson*, The conflict of laws, sixth edition, sweet&maxwell, London, 1969, p 609-612. -miTiTebulia *gabisonia zviad:* qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali, meore gadamuSavebuli da damatebuli gamocema, gamomcemloba `meridiani,~ Tbilisi, 2011, 296.

[23]ix., *gabisonia zviad:* qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali, meore gadamuSavebuli da damatebuli gamocema, gamomcemloba `meridiani,~ Tbilisi, 2011, 296.

სამართალი, რომელიც მისთვის მეტად მისაღებია. აღნიშნული გამართლებულია იმით, რომ სამართლის არჩევა აღარ ატარებს ე.წ. `სადამსჯელო ფუნქციას~.

2.2. გერმანული საერთაშორისო კერძო სამართალი დელიქტების შესახებ

germanuli koliziuri samarTali erTmaneTisagan ganasxvavebs `moqmedebis adgilisa~ da `Sedegis adgilis~ cnebebs. Sesabamisad, germanuli sakolizio samarTali aRiarebs e.w. lex loci deliqti commissi-is princips. igi gulisxmobs zianis miyenebis, deliqtis Cadenis adgilis samarTals (Recht des Tatorts), romelic moicavs adgils, sadac moxda zianis miyeneba aqtiuri qmedebiT an umoqmedobiT da aseve pasuxismgeblobas _ Sedegis adgilis kanonis mixedviT.[24] aRniSnuli cxadyofs, rom germanulma koliziurma samarTalma mxareebs misca kanonismieri saSualeba gaakeTon arCevani maTTvis xelsayreli samarTlis gansazRvrisas. `saerTaSoriso kerZo samarTlis Sesaxeb~ germaniis kanonis me-40 muxli `im SemTxvevaSi, Tu moqmedebis adgili da Sedegis dadgomis adgili sxvadasxvaa, dazaralebuls aniWebs uflebas TviTon airCios ufro xelsayreli qveynis samarTali,~ rogorc zianis adgilis kanoni.[25] e.i. germanulma koliziurma samarTalma ganaviTara e.w. `alternatiuli adgilis principi,~ rac gulisxmobs imas, rom Tu deliqti Cadenilia erT qveyanaSi da realurad ziani damdgaria sxva qveyanaSi, germaniis saerTaSoriso kerZo samarTali dazaralebul mxares uflebas aZlevs gamoiyenos misTvis ufro metad xelsayreli (sasargeblo) qveynis samarTali. amasTan, germaniis samoqalaqo kodeqsis Sesavali kanonis 38-e paragrafi[26] iTvaliswinebs, rom germanel mopasuxes ar SeiZleba daekisros sazRvargareT Cadenili deliqtisTvis imaze meti pasuxismgebloba, vidre es gaTvaliswinebulia germaniis Sida, erovnuli kanonmdeblobiT.[27] `saerTaSoriso kerZo samarTlis Sesaxeb~ germaniis kanonis me-40 paragrafiT dadgenilia, rom dazaralebuls aqvs ufleba moiTxovos gamoyenebul iqnas im qveynis samarTali, romelSic dadga Sedegi. `arCevanis ufleba SeiZleba ganxorcieldes mxolod pirvel instanciaSi pirveli sxdomis bolomde.~ germaniis sasamarTlo praqtikisTvisac analogiuri midgomaa damaxasiaTebeli. dazaralebuls da aseve mosamarTles, SeuZlia ori alternatiuli qveynis samarTlidan airCios is, romelic dazaralebulisTvis momgebiania.[28]

Tu briuselisa da luganos konvenciebi ar gamoiyeneba, germaniis erovnuli kanonmdeblobis Tanaxmad, romlis iurisdiqciac vrceldeba germanul sasamarTloebze, sarCeli SeiZleba aRiZras piris winaaRmdeg germanul sasamarTloSi, Tu:

- zianis mimyenebeli cxovrobs an mudmivi sacxovrebeli adgili aqvs germaniaSi (briuselis konvenciis me-2 muxli, luganos konvenciis me-2 muxli);
- deliqti Cadenilia germaniaSi (briuselis konvenciis me-5 muxlis me-3 punqti da luganos konvenciis 32-e muxli);

---

[24] *Werher F. Ebke and Matthew W. Finkin*, introdaction to German law, kluwer law international, The Hague, London, Boston, 1996, 199.
[25] ix., *deviZe xatia:* deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, samagistro naSromi, Tsu, Tbilisi, 2008. 8.
[26] ix. germaniis samoqalaqo kodeqsis Sesavali kanonis (EGBGB) 38-e paragrafi.
[27] ix., *Werher F. Ebke and Matthew W. Finkin*, introdaction to German law, kluwer law international, The Hague, London, Boston, 1996, p 199.
[28] *deviZe xatia:* deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, samagistro naSromi, Tsu, Tbilisi, 2008. 8.

- ziani dadga germaniaSi (briuselis konvenciis me-5 muxlis me-3 punqti da luganos konvenciis 32-e muxli. briuselis konvenciis me-5 muxlis Tanaxmad deliqtur an kvazideliqtur valdebulebebTan dakavSirebiT gamoiyeneba im qveynis samarTali, sadac dadga ziani an arsebobs varaudi, rom zians samomavlod adgili eqneba. aRniSnuli danawesi arasaxelSekrulebo valdebulebaTa mimarT zianis mimyenebelsa da dazaralebuls Soris specialur iurisdiqcias gansazRvravs)[29];
- deliqti Cadenilia danaSaulis Sedegad. danaSaulebrivi moqmedebebi Cadenilia germaniaSi da sisxlis samarTlis saqmis ganmxilvelma sasamarTlom miiCnia, rom wardgenil unda iqnas sarCeli deliqtur valdebulebebTan dakavSirebiT (briuselis konvenciis me-5 muxlis me-4 punqti)[30].

aRsaniSnavia, rom germanias ar mouxdenia raime konvenciis an saerTaSoriso xelSekrulebis ratifikacia deliqtur valdebulebebTan gamosayenebeli samarTlis Sesaxeb im mizeziT, rom erovnuli sakolizio samarTali TiTqmis amomwuravad gansazRvravs gamosayenebel samarTals. aRniSnulidan gamomdinare, germanulma sasamarTloebma ganaviTares ramdenime zogadi wesi, romlebic Semdegnairadaa Sejamebuli da dayofili:

- Tu zianis mimyenebelsa da dazaralebuls aqvT Cveulebrivi adgilsamyofeli erT qveyanaSi, maSin gamoiyeneba am qveynis kanonmdebloba.
- Tu deliqturi moqmedeba Cadenilia winasaxelSekrulebo etapze dazaralebuls, garda saxelSekrulebo valdebulebis darRvevidan gamomdinare sarCelis wardgenis uflebisa, SeuZlia deliqtidan gamomdinare valdebulebis Sesrulebac zianis mimyenebels mosTxovos.
- SesaZloa mxareebi gamosayenebel samarTalze zianis dadgomis Semdeg SeTanxmdnen.
- Tu ar gamoiyeneba specialuri normebi, sarCeli daeqvemdebareba im qveynis samarTals, sadac zianis miyenebis faqts hqonda adgili. Tu zianis miyenebis adgili gansxvavebulia zianis Sedegis dadgomis adgilisagan, gamoiyeneba im qveynis samarTali, romelic dazaralebulisTvis ufro xelsayreli da misaRebia.[31]

aRniSnuli midgomebi germanul samarTalSi wlebis ganmavlobaSi iyo gaziarebuli. mas Semdeg, rac miRebul iqna axali evrokavSiris reglamenti romi II, germanuli sakolizio samarTali sxva mowesrigebaze gadavida (gadaewyo) da deliqturi valdebulebis mimarT gamosayenebeli samarTalic gansxvavebulad moawesriga.

2.3. romi II da germanuli sakolizio samarTlis axleburi mowesrigeba

2007 wels evrokavSiris wevrma qveynebma miiRes reglamenti, romliTac deliqturi sakiTxebis axleburi mowesrigeba moxda. aRniSnuli reglamenti cnobilia rogorc romi II. am wesebiT deliqtur

---

[29] *Paul Vlas, Peter Mankowski;* European commentaries on private international law, Brussels I regulation.2007; 70-71.
[30] *Werher F. Ebke and Matthew W. Finkin*, introdaction to German law, kluwer law international, The Hague, London, Boston, 1996, 344.
[31] *Werher F. Ebke and Matthew W. Finkin*, introdaction to German law, kluwer law international, The Hague, London, Boston, 1996, 345.

valdebulebebTan da restituciasTan dakavSirebuli samarTlebrivi sakiTxebi mowesrigda.[32] reglamentis pirvelive muxlis Tanaxmad, romi II-is gamoyeneba SesaZlebelia mxolod arasaxelSekrulebo da savaWro urTierTobisas warmoSobil deliqtur valdebulebebTan.[33] mniSvnelovania, rom regulacia deliqtis legalur definicias ar Seicavs da mxolod proceduruli wesebis gansazRvriT Semoifargleba.[34]

romi II me-4 muxlis Tanaxmad, deliqtidan warmoSobili valdebulebis mimarT gamoiyeneba im qveynis samarTali, sadac ziani dadga, miuxedavad im qveynis samarTlisa, sadac am movlenam iribi Sedegebi gamoiwvia.[35] am kanonis moqmedeba SeiZleba ilustrirebul iqnas Semdegi situaciiT: Sveicariuli kompania atarebda afeTqebiT samuSaoebs Sveicariul alpebSi, ramac gamoiwvia zvavi safrangeTis alpebSi da daziandnen ingliseli turistebi. me-4 muxli, Sveicarias ganixilavs, rogorc qveyanas, sadac moxda movlena, romelmac dazianeba gamoiwvia. safrangeTi aris qveyana, sadac es ziani dadga. inglisi ki aris qveyana, sadac am movlenas mohyva Sedegebi. me-4 muxli miuTiTebs, rom am SemTxvevaSi unda gamoviyenoT im qveynis kanonmdebloba, sadac ziani dadga (safrangeTi) da ara im qveynebisa, sadac am qmedebas hqonda adgili, romelmac Semdeg dazianeba gamoiwvia (Sveicaria) da sadac am movlenas hqonda Sedegebi (inglisi). romi II Semqmnelebma gadawyvites gamoeyenebinaT zianis dadgomis adgilis kanonmdebloba, romelic xels uwyobs deliqturi valdebulebebis warmoSobisas zianis anazRaurebis mkacri sistemis ganviTarebas. imisTvis, rom naTeli iyos gamoiyeneba Tu ara zianis dadgomis adgilis kanoni romi II mixedviT, saqmeebi unda ganvasxvaoT Sedegidan gamomdinare:

- moxda Tu ara dazianebis gamomwvevi qmedeba da zianis dadgoma erTi da igive qveyanaSi;
- kanondamrRvevi da dazaralebuli cxovroben Tu ara erTsa da imave qveyanaSi.[36]

amdenad, reglamentis me-4 muxlis pirveli punqti zogadi xasiaTis normaa da gamoiyeneba im SemTxvevaSi, Tu 5-9 muxlebiT deliqtis specialuris Semadgenloba araa saxeze; aseve, Tu mxareebs ar aurCeviaT gamosayenebeli samarTali; mxareebs erTsa da imave qveyanaSi Cveulebrivi adgilsamyofeli ar aqvT da Tu sasamarTlo ar miiCnevs, rom saqme ufro mWidrod sxva qveyanasTanaa dakavSirebuli.[37]

romi II e.w. specialuri deliqtebis mimarT gamosayenebel samarTalsac gansazRvravs. magaliTad, uaxarisxo produqtTan dakavSirebul sakiTxebTan gamoyenebul unda iqnas im qveynis kanoni, sadac piri, romelic pirdapir ganicdis zians, mudmivad cxovrobs an

---

[32]*Stone Peter:* European Union Private International Law, second edition, 2010, 369.
[33]ix., Regulation (EC) No 864/2007 of The European Parliament and of the Council of 11 july 2007, on the Law Applicable to Non-contractual Obligations (Rome II).art., 1(1).
[34]*Stone Peter:* European Union Private International Law, second edition, 2010, 371.
[35]ix., Regulation (EC) No 864/2007 of The European Parliament and of the Council of 11 july 2007, on the Law Applicable to Non-contractual Obligations (Rome II).art., 4(1).
[36]*SYMEON C, SYMEONIDES*, Article Rome II and Tort Conflicts, The American Society of Comparative Law, the American journal of Comparative Law, winter 2008. - miTiTebulia *xatia deviZis* samagistro naSromidan: deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, Tsu, Tbilisi, 2008. 10.
[37] Huber Peter, Rome II Regulation, Pocket Commentary, Munich, 2011, 70.

mwarmoebels gaaCnia mTavari sawarmo. aRniSnuli danawesis msgavs Sinaarss sxvadasxva qveynis kanonmdeblobac imeorebs. italiaSi uxarisxo produqtiT miyenebuli zianisaTvis pasuxismgebloba dazaralebulis arCevanis mixedviT ganisazRvreba. TiTqmis aseTive Canawers Seicavs ukrainis saerTaSoriso kerZo samarTlis kanoni.[38] garda uxarisxo produqtiT gamowveuli zianisa, romi II garemos dacvasTan dakavSirebul marTlsawinaaRmdego qmedebebzec amaxvilebs yuradRebas. aRniSnulis Tanaxmad, Tu dazaralebulma ar moiTxova im qveynis kanonmdeblobis gamoyeneba, sadac qmedebas hqonda adgili, kanonmdebloba, romlis gamoyenebac am SemTxvevaSi unda moxdes, aris im qveynis samarTali, sadac pirovneba dazianda. dazaralebuls SeuZlia arCevanis gakeTeba im SemTxvevaSi, Tu marTlsawinaaRmdego qmedebebis ganxorcielebam sxvadasxva qveynebis kanonmdeblobebi moicva: qveyana, sadac pirovnebam miiRo ziani da qveyana, sadac am zianis gamomwvev qmedebas hqonda adgili.[39]

romi II me-14 muxli gansazRvravs gamosayenebeli samarTlis SezRudvis wesebs. aRniSnuli wesebis samarTlebrivi analizidan gamodinare, SeiZleba iTqvas, rom mxareTa mier samarTlis winaswar arCeva mxolod im SemTxvevaSia SesaZlebeli, Tu yvela mxare ekonomikur saqmianobas eweva. aRniSnuli danawesi momxmareblis uflebebis dacvas emsaxureba.[40]

zemoaRniSnulidan gamomdinare, romi II moaxdina evrokavSiris sakolizio samarTlis modernizeba, swored amitom uaryofil iqna is moZvelebuli midgomebi, romlebic evrokavSiris wevri saxelmwifoebis da maT Soris, germanuli samarTlisTvis iyo damaxasiaTebeli. aqedan gamomdinare, germanulma samarTalma uaryo e.w. `alternatiuli adgilis~ principi da deliqtur valdebulebebTan gamosayenebel samarTlad daadgina zianismiyenebis adgilis kanoni. aRniSnuli midgoma gaziarebulia sxva evropuli da araevropuli (magaliTad, aSS-is samarTali) qveynis sakolizio samarTalSic.

3. qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali deliqtebis Sesaxeb

qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTalSi deliqtebis samarTlebrivi mowesrigeba `saerTaSoriso kerZo samarTlis~ Sesaxeb kanonis 42-e muxlSia mocemuli. aRniSnuli muxlis pirveli punqtis `a~ qvepunqtis Tanaxmad, zianis anazraurebis valdebuleba eqvemdebareba dazaralebulisaTvis ufro xelsayreli qveynis samarTals. `vis SeuZlia gaakeTos arCevani – sasamarTlos Tu dazaralebuls? saerTaSoriso kerZo samarTlis kanoni amis Sesaxeb arafers ambobs.~[41] kanoni zustad ar gansazRvravs im qveynebis CamonaTvals, saidanac dazaralebuls (Tu aRniSnul normas ise ganvmartavT, rom dazaralebuls aqvs arCevanis ufleba) mouwevs arCevanis gakeTeba. amasTan, gavrcelebuli Sexedulebis Tanaxmad, dazaralebulisTvis ufro xelsayrel qveyanaSi igulisxmeba ara nebismieri qveynis kanonmdebloba, aramed im qveynis samarTali, sadac zianis miyenebas an

[38] *deviZe xatia:* deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, samagistro naSromi, Tsu, Tbilisi, 2008. 22.

[39] *SYMEON C, SYMEONIDES*, Article Rome II and Tort Conflicts, The American Society of Comparative Law, the American journal of Comparative Law, winter 2008. - miTiTebulia xatia deviZis samagistro naSromidan: deliqtebi saerTaSoriso kerZo samarTalSi, Tbilisi, 2008. 25-26.

[40] Huber Peter, Rome II Regulation, Pocket Commentary, Munich, 2011, 102.

[41] *liluaSvili Tengiz:* saerTaSoriso kerZo samarTali, Tbilisi, 2001, 93.

Sedegs hqonda adgili. amis Sesaxeb pirdapiri sakanonmdeblo Canaweri kanonSi ar mogvepoveba. sks-is 42-e muxlis pirveli punqtis `b~ qvepunqtis Tanaxmad ki, zianis anazRaurebis valdebuleba daeqvemdebareba im qveynis samarTals, sadac adgili hqonda im moqmedebas an garemoebas, romelic safuZvlad daedo zianis anazRaurebis moTxovnas. sks-is 42-e muxlis pirveli punqtis `g~ qvepunqtis Tanaxmad, zianis anazRaurebis valdebuleba eqvemdebareba im qveynis samarTals, sadac samarTliT dacul interess ziani miadga. igi TiTqos winaaRmdegobaSi modis `a~ qvepunqtTan. cxadia, rom qarTvelma kanonmdebelma mxares misca pirdapiri kanonismieri safuZveli xelsayreli samarTlis arCevisa da amave dros, is SezRuda `samarTliT daculi interesis~ qveynis samarTliT.

3.1. sakanonmdeblo rekomendaciebi

sks-is 42-e muxli ramdenime urTierTsawinaaRmdego Sinaarsis punqts Seicavs. isini erTmaneTTan Seusabamoa da saerTaSoriso gamocdilebis gaTvaliswinebiT met dakonkretebas saWiroebs. umjobesia saerTaSoriso kerZo samarTlis Sesaxeb saqarTvelos kanonis 42-e muxlis pirveli punqti erTiani saxiT, qvepunqtebis gareSe Camoyalibdes Semdegnairad:

- deliqtidan warmoSobili zianis anazRaurebis valdebuleba eqvemdebareba im qveynis samarTals, sadac ziani dadga.

aRniSnuli mowesrigebiT daculi iqneba rogorc dazaralebulis, ise zianis mimyeneblis interesebi. amasTan, mniSvnelovnad gadawydeba sakiTxi imis Sesaxeb, rom normebi erTmaneTis sawinaaRmdego ar iqneba da Sesabamisad, miviRebT metnaklebad interesTa Rirebulebebis dabalansebul sakanonmdeblo normas[42]. rac Seexeba 42-e muxlis me-2 da me-3 punqtebs, me-2 punqtis `a~ qvepunqtSi kanonmdebelma zianis anazRaurebaze valdebuli pirisa da dazaralebulis Cveulebrivi adgilsamyofelis erTianobaSi gamoyeneba miiCnia sworad da isini `da~ kavSiriT daakavSira. am SemTxvevaSi SesaZloa umjobesi iyos e.w. `mWidro samarTlis kavSiris~ gamoyeneba, rac damaxasiaTebelia inglisisa da amerikuli saerTaSoriso kerZo samarTlisaTvis. miuxedavad imisa, rom 42-e muxli aseve awesrigebs arakeTilsindisier konkurenciasTan da dazRvevis urTierTobasTan dakavSirebul sakiTxebs, umjobesia qarTulma saeTaSoriso kerZo samarTlma specialuri deliqtis momwesrigebeli sakanonmdeblo normebic gaiTvaliswinos.

gaugebaria, ramdenad aris gamarTlebuli arasaxelSekrulebo valdebulebebTan dazRvevis xelSekrulebisa da mis safuZvelze warmoSobili sakiTxebis erTad mowesrigeba. am mxriv, sasaurvelia, kanonmdebelma sakanonmdeblo normis dRes arsebuli Canaweri Secvalos. garda amisa, saWiroa Seiqmnas iseTi sakanonmdeblo normebi, romlebic uxarisxo produqtiT miyenebuli zianis Sedegad warmoSobil valdebulebebsa da garemos dacvasa Tu sxva mniSvnelovan sakiTxebTan dakavSirebul problemebs gansazRvravs. romi II me-7 muxli

---

[42]aseTi sakanonmdeblo CanaweriT gaziarebuli iqneba is Tanamedrove midgoma, romelic evropuli qveynis kanonmdeblobaSia asaxuli.

awesrigebs garemosadmi miyenebuli zianis mimarT gamosayenebel samarTals, romlis Tanaxmadac, pirs ufleba aqvs sarCeli garemosadmi miyenebul zianTan dakavSirebiT dauqvemdebaros im qveynis materialur samarTals, sadac zianis gamomwvevi moqmedeba moxda.[43] e.i SesaZlebelia sarCelis Setana iq, sadac zianis warmomSob qmedebas hqonda adgili.

3.2. gansxvavebuli Sexeduleba

deliqtur valdebulebebTan dakavSirebiT romi II gansazRvravs, rom mxares ar aqvs saSualeba airCios gamosayenebeli samarTali, anu is SezRudulia zianis adgilis qveynis samarTliT. dazaralebuli mxare erTgvarad sakanonmdeblo normis danawesiT SeizRuda da mas arCevanis gakeTebis saSualeba aRar aqvs. es gamarTlebulia imiT, rom samarTlis arCeva sakompensacio funqciis matarebelia da ara sadamsjelo xasiaTis. amgvari mowesrigeba sakmaod samarTlianad aTanabrebs dazaralebulisa da zianis mimyeneblis interesebs. am mosazrebis sawinaaRmdegod aRniSnaven, rom dazaralebuls unda hqondes saSualeba airCios misTvis xelsayreli samarTali, rac mniSvnelovnad daakmayofilebs mis interesebs. aseT SemTxvevaSi zianis anazRaurebas ara sakonpensacio, aramed sadamsjelo xasiaTi eqneba. dazaralebuli TiTqmis yovelTvis airCevs im qveynis samarTals, romelic meti materialuri Rirebulebis momtani iqneba misTvis. zemoTmulidan gamomdinare, romi II reglamenti da mis safuZvelze ganviTarebuli Tanamedrove midgomebi gamarTlebuli da misaRebia demokratiuli saxelmwifoebis sakolizio samarTlis ukeT CamoyalibebisaTvis.

daskvna

warmodgenili msjelobidan gamomdinare, qarTuli saerTaSoriso kerZo samarTali deliqturi valdebulebebis samarTlebrivi mowesrigebis mimarT Zalzed zedapiruli da `mSralia~. aRniSnuli aixsneba imiT, rom qarTuli samarTlisaTvis jer kidev ucxoa iseTi samarTlebrivi problemebi, romlebic e.w. `ucxo elementiTaa~ datvirTuli. Tanamedrove qarTul sasamarTlo praqtikaSi deliqtur sakiTxebTan dakavSirebiT saerTaSoriso kerZo samarTlis kanonis gamoyenebis tendencia TiTqmis ar arsebobs. es ki aixsneba imiT, rom jerjerobiT qarTuli sakanonmdeblo baza xSir SemTxvevaSi mowesrigebis TvalsazrisiT win uswrebs im ganviTarebis dones, rac qveyanas gaaCnia. amis dasturia is, rom saerTaSoriso kerZo samarTlis Sesaxeb saqarTvelos kanonis 42-e muxlis gamoyenebis sasamarTlo praqtika saqarTvelos ar gaaCnia. ekonomikuri ganviTarebisa da investiciebis mozidvis mzard pirobebSi dRis wesrigSi sul male dadgeba aRniSnuli sakanonmdeblo aqtis xSirad gamoyenebis sakiTxi. Sesabamisad, kanonmdebels mouwevs mTeli rigi sakiTxebis axleburad gadawyveta, maT Soris, deliqtur valdebulebebTan mimarTebiT. umjobesia gaziarebul iqnas saerTaSoriso gamocdileba da samarTlebrivi kuTxiT ganviTarebuli qveynebis sakanonmdeblo normebis analizis safuZvelze Camoyalibdes iseTi sakanonmdeblo

[43] ix., Regulation (EC) No 864/2007 of The European Parliament and of the Council of 11 july 2007, on the Law Applicable to Non-contractual Obligations (Rome II). art., 7.

mowesrigeba, romelic amomwuravad gadawyvets ucxo elementiT datvirTuli urTierTobebisTvis damaxasiaTebel Taviseburebebs.